

کد سند: RO-S-F-27-04	معاونت پژوهشی	
تاریخ صدور: ۱۳۹۹/۴/۲۲		
تاریخ ویرایش: ۱۴۰۰/۰۳/۲۵	فرم خلاصه فارسی طرح / پروژه	

عنوان طرح / پروژه: شناسایی ظرفیت‌های نوآوری اجتماعی در حل مسائل صنعت آب و انرژی

واحد مجری:	گروه مدیریت و علوم اجتماعی	کارفرما:	معاونت تحقیقات و منابع انسانی وزارت نیرو
مدیر طرح / پروژه:	هانیه آرمجو	مجری:	غلامرضا حیدری
کد مالی پروژه:	۳۷۲۰۰۱	کد کیفی پروژه:	CSSMV01
نوع طرح / پروژه:	پیمانی	معاونت:	پژوهشی

همکاران: هانیه آرمجو، صادق پیوسته، اشرف السادات پسندیده، علی ذوالقدر

کلمات کلیدی: (۶ تا ۱۰ مورد)

نوآوری اجتماعی، زیست بوم نوآوری نیرو، اکوسیستم نوآوری اجتماعی، مدیریت مشارکتی

ضرورت انجام پروژه/طرح:

ماهیت مشکلات و چالش‌هایی که امروزه انسان با آن مواجه است، متفاوت از آن چیزی است که تا پیش از این وجود داشته است. وقتی ماهیت چالش‌ها و بحران‌ها تفاوت کرده، مواجهه و ترسیم راه‌حل‌های این مشکلات نیز نمی‌تواند مانند سابق باشد. به طور کلی مشکلات و چالش‌های چندوجهی و پیچیده در دنیای پرشتاب امروز تنها توسط دولت‌ها و بدون اتکاء به ظرفیت‌های متنوع و محلی و مردمی قابل حل نیستند و تنها با نوآوری‌های اجتماعی است که می‌توان به حل پایدار آنها امید بست. تحقق اهداف بلندپروازانه تو سعه پایدار، با شتاب شدید ظهور فناوری‌های جدید، در کنار چندقطبی شدن اقتصاد در دنیا سبب شده که حل مشکلات مزمن اجتماعی از قبیل بیکاری، پناهندگی و مهاجرت، تغییرات اقلیمی و مصرف بی رویه منابع طبیعی که همواره گریبانگیر جوامع بوده‌اند، از مسی‌رهای معمول قابل حل نبوده و نیازمند بهره‌مندی از ظرفیت‌های چندگانه جامعه برای شتابدهی حل مسائل باشیم.

نگاه نوآوری اجتماعی مستلزم بازتعریف زمین و قواعد بازی است. سیاست‌گذاری با این نگاه، فرایندی یکطرفه و از بالا به پایین نیست و لازم است با بهره‌گیری از ظرفیت‌های سه حوزه عمومی، خصوصی و مدنی، تمامی ذینفعان از ابتدای شکل‌گیری مسأله تا زمان ارزیابی و اصلاح فرایند در کنار سیاست‌گذار حضوری پررنگ و ملموس داشته باشند. هم‌افزایی و برآیند نیروها و ظرفیت‌های این سه حوزه همان مقصود نهایی نوآوری اجتماعی است که در نهایت منجر به ارتقاء ظرفیت جامعه برای اقدام و عمل می‌شود.

نوآوری اجتماعی اغلب بین بخشی بوده و در لبه‌ها و واسط‌های بین بخش‌ها رخ می‌دهد. بازیگران اصلی نوآوری اجتماعی عبارتند از: دولت، شهروندان، سازمان‌های مدنی، نظام آموزشی و شرکت‌های خصوصی که موفقیت در گرو تعامل مثبت و مستمر آنهاست. آنچه مدیران و سیاست‌گذاران باید وجه نظر قرار داده تا از الگوهای ناکارآمد سنتی فاصله بگیرند و به بهبود پیامدها و خروجی‌های سیاست‌ها منجر شود موارد ذیل است [2]:

۱. تمایل به اتخاذ ریسک بیشتر و تفویض مسئولیت‌ها و اختیارات و وسعت بخشیدن به دامنه پاسخگویی
۲. فاصله گرفتن از صرف ساعات طولانی برای فعالیت‌های تکراری و باز گذاشتن ذهن
۳. انعطاف‌پذیری بالاتر و عدم واگم از ایجاد تغییر و اقدامات صرفاً واکنشی و تلاش برای تسلط بر محیط و مخاطرات آن.
۴. شکار فرصت‌های طلایی جهت خلق ارزش و عدم واگم از بحران‌ها
۵. فاصله گرفتن از مهارت‌ها و تجارب کلیشه‌ای و خلاقانه اندیشیدن

اهداف پروژه/طرح:

دیده شدن افراد کمتر دیده شده	بهبود کیفیت و کمیت	بهبود چرخه
شناسایی و بکارگیری مشاغل جدید	زندگی فردی	پاسخ به
کمک به تحقق جامعه مولد، یادگیرنده، منسجم و عقلایی	بهبود کیفیت جامعه	نیازهای جاری
پاسخ به چالش‌های جامعه (بهداشت، نظام آموزشی، محیط زیست و ...)		
حمایت از به اشتراک‌گذاری دانش «بیرون به دورن» و «درون به بیرون»	پشتیبانی و تقویت	
روش موثر برای پاسخگویی به چالش‌های اجتماعی از طریق بسیج خلاقیت افراد	شبکه‌های کاری تیمی	
	بهبود سرمایه اجتماعی	
بهبود موقعیت و نقش افراد در محیط‌های کاری و جامعه		
شناسایی و بکارگیری اشکال جدید همکاری و مشارکت مبتنی بر اعتماد		
راه‌های جدید انجام کارها	بهبود شیوه‌ها و فرایندها	
سازوکارهای جدید		
برآورده کردن نیازهای برآورده نشده توسط سایر		پاسخ به نیازهای برآورده نشده
یافتن راه‌حل‌های جایگزین برای شیوه‌ها و راه‌حل‌های سنتی ناکارآمد		
نیازهای آتی و شناخته نشده در جامعه		پاسخ به نیازهای جدید و آرمان‌ها
آرمان‌های مطلوب جامعه		

چکیده پروژه/طرح:

در راستای پر کردن خلاءهای ساختاری، نهادی و ارتباطی در زیست‌بوم نوآوری نیرو، طرح راه‌اندازی مرکز نوآوری اجتماعی نیرو مطرح شد. اهداف این مرکز عبارتند از:

- توسعه بکارگیری رویکردهای مبتنی بر علوم اجتماعی در توسعه محصولات و خدمات نوآورانه در صنعت آب و انرژی
- استفاده از نوآوری به عنوان ابزاری برای مواجهه و رفع چالش‌های مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در صنعت آب و انرژی
- ایفای نقش به عنوان بستر شکل‌گیری هسته‌ها و تیم‌های نوآور در حوزه‌های مربوط به علوم اجتماعی
- جهت‌دهی به فعالیت‌های جوامع محلی در راستای حل چالش‌ها و مسائل صنعت آب و انرژی

برای تحقق این هدف با در نظر گرفتن حاکمیت دیدگاه زیست‌بوم (جهت انطباق با سند بالادستی زیست‌بوم نوآوری نیرو) و با استفاده از رویکردهای علوم اجتماعی به عنوان وسیله و هدف و تأکید بر دسترسی آزاد به داده‌ها و فعال‌سازی جامعه مدنی و بخش خصوصی به عنوان بازوهای کمکی حکمرانی خوب، ضرورت راه‌اندازی و پتانسیل‌های مرکز نوآوری اجتماعی نیرو شناسایی شد و پس از بررسی نمونه‌های داخلی و خارجی، مدل مفهومی مرکز در قالب چشم‌انداز، مأموریت، ارزش‌های بنیادین و وظایف و ساختار تعاملات و اجزای آن شناسایی شد.

مراحل و روش‌های انجام پروژه/طرح:

توسعه نوآوری اجتماعی در صنعت آب و انرژی مستلزم ایجاد سازوکار رسمی و نهادینه مناسب با بسترهای این حوزه زیربنایی است. در این گزارش تلاش شده است پس از ذکر تعاریف و مفاهیم اولیه، به ظرفیت های مبحث نوآوری اجتماعی به طور عام و سپس به طور خاص برای حوزه آب و انرژی اشاره شود.

با توجه به اینکه ماهیت نوآوری اجتماعی از جنس نرم، وابسته به محیط و متأثر از ارزش ها و هنجارهای جامعه هدف است، امکان تجویز و استفاده صرف از الگوها و مدل های مطرح در سایر کشورها و جوامع و موسسات برای ما وجود ندارد. اما به طور قطع بررسی آنها سبب می شود با دیدی بازتر به مواجهه با موضوع رفته و از تکرار اشتباهات پیشینیان خودداری کرده و از مسیرهای بهتری به پیاده سازی مبحث اقدام کنیم. بنابراین در فصل دوم تلاش شده است به تشریح تجارب داخلی و خارجی در حوزه نوآوری اجتماعی پرداخته شود.

در فصل پایانی با توجه به بررسی های انجام شده، به تبیین چشم انداز، مأموریت و حیطه وظایف مرکز نوآوری اجتماعی نیرو پرداخته و در انتها به ساختاری از تعاملات میان اجزای این زیست بوم اشاره شده است.

اهم نتایج به دست آمده از انجام پروژه/طرح (خروجی های فنی، ثبت اختراع، مقالات، کتب، گزارش های فنی و ...):

خروجی این پروژه در قالب یک گزارش فنی به کارفرما ارائه شده است و با توجه به اینکه این گام از کار تنها به شناسایی ظرفیت های نوآوری اجتماعی در حل مسائل صنعت آب و انرژی اختصاص داشته است در ادامه این پروژه، پروژه دیگری با کارفرما برای اجرایی کردن مباحث تعریف شد و در دست اجرا است.

بر اساس خروجی های پروژه با توجه به جدید بودن این مبحث در وزارت نیرو، ۳ کارگاه و نشست علمی به مناسبت های مختلف برای ترویج مباحث با مشارکت کارفرمای محترم برگزار گردید.